

potest ipsam bonitatem; sed quantum ad aliquos Divinitatis effectus dicitur ab aliquibus odio haberi, in quantum scilicet aliquid agit, vel precipit, quod est contrarium voluntati. Et ideo visio Divinitatis nulli potest esse non delectabilis.

Ad tertium dicendum, quod verbum Augustini est intelligendum, quando id quod apprehenditur per intellectum precedentem, est bonum per participationem, & non per essentiam: sicut sunt omnes creaturæ: unde potest in eis esse aliquid, quate affectus non moveatur. Similiter etiam in via Deus cognoscitur per effectus; & intellectus non attingit ad ipsam essentiam bonitatis ejus. Unde non oportet quod affectus intellectum sequatur; sicut sequeretur, si essentiam ejus videret, quæ est ipsa bonitas.

Ad quartum dicendum, quod tristitia non nominat dispositionem, sed magis passionem. Omnis autem passio à contraria causa fortiori superveniente tollitur, & non eam tollit: & ita tristitia damnarum tolleret, si Deum per essentiam viderent.

Ad quintum dicendum, quod per indispositionem organi tollitur proportio naturalis ipsius organi ad objectum quod natum est delectare; & propter hoc delectatio impeditur. Sed indispositio quæ est in damnatis, non tollit naturalem proportionem, qua sunt ordinati ad divinam bonitatem, cum imago semper in eis maneat. Et ideo non est simile.

QUÆSTIO XCI.

De qualitate mundi post judicium, in quinque articulos divisam.

Consequenter agendum est de qualitate mundi, & resurgentium post judicium, ubi triplex consideratio occurrit. Prima de statu, & qualitate mundi. Secunda de statu beatorum. Tertia de statu malorum.

Circa primum quaruntur quinque. Primo, utrum innovatio mundi sit futura. Secundo, utrum motus corporum cælestium cessabit.

Tertio, utrum corpora cælestia tunc magis fulgebunt.

Quarto, utrum elementa majorem claritatem recipient.

Quinto, utrum animalia, & plantæ remanebunt.

Præterea, habitatio debet habitatori congruere. Sed mundus factus est ut sit habitatio hominis. Ergo debet homini congruere. Sed homo innovatur. Ergo similiter & mundus.

Præterea. Omne animal diligere sibi finit; Eccli. xiiii. 19. ex quo patet quod similitudo est ratio amoris. Sed homo habet aliquam

ARTICULUS I.

Utrum mundus innovabitur.

S. Thom. IV. dist. XLVIII. quæst. II. art. 1. & seq.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod mundus nunquam innovabitur. Nihil enim est futurum, nisi quod aliquando fuit secundum speciem: Eccli. 1. 9. Quod est quod fuit ipsum quod futurum est. Sed mundus nunquam aliam dispositionem habuit quam nunc habet quantum ad partes essentielles, & genera, & species. Ergo nunquam innovabitur.

2. Præterea. Innovatio alteratio quadam est. Sed impossibile est universum alterari: quia omne alteratum reducitur ad aliquod alterans non alteratum, quod tamen secundum locum movetur; quod non potest esse universum ponere. Ergo non potest esse quod mundus innovetur.

3. Præterea. Genes. 1. 2. dicitur; quod Deus die septimo requievit ab omni opere quod pararat: & exponunt Sancti, quod requievit à novis creaturis condendis. Sed in illa prima conditione non fuit alius modus rebus impositus quam iste quem nunc naturalis ordine tenent. Ergo nunquam aliam habebunt.

4. Præterea. Ista rerum dispositio quæ nunc inest rebus, naturalis est. Si ergo in aliam dispositionem transmutentur, illa dispositio erit eis innaturalis. Sed illud quod est innaturalis, & per accidens, non potest esse perpetuum, ut patet in I. de celo & mundo (text. 15.) Ergo etiam illa dispositio novitatis quandoque ab ipso removetur: & ita erit ponere circulationem quandam in mundo, sicut Empedocles, & Origenes (Lib. II. Periarch. cap. 3.) posuerunt; ut post hunc mundum sic alius mundus iterum; & post illum iterum alius.

5. Præterea. Novitas gloriæ ubi præmium rationali creaturæ datur. Sed ubi non est meritum, ibi non potest esse præmium. Cum ergo creaturæ insensibiles nihil mereantur, videtur quod non innovabuntur.

Sed contra est quod habetur Isa. lxxv. 17. Ecce ego creo novos calos & terram novam: & non erunt in memoria priora: & Apoc. xxi. 1. Vidi calum novum, & terram novam: & primum enim celum, & prima terra abierunt.

Præterea. Habitatio debet habitatori congruere. Sed mundus factus est ut sit habitatio hominis. Ergo debet homini congruere. Sed homo innovatur. Ergo similiter & mundus.

Præterea. Omne animal diligere sibi finit; Eccli. xiiii. 19. ex quo patet quod similitudo est ratio amoris. Sed homo habet aliquam

similitudinem cum universo, unde & minor mundus dicitur. Ergo homo universum mundum diligit naturaliter: ergo & ejus bonum concupiscit: & ita ut satisfacti hominis desiderio, debet etiam universum meliorari.

Respondens dicendum, quod omnia corporalia propter hominem facta esse creduntur, unde & omnia dicuntur ei subjecta. Serviant autem homini dupliciter: uno modo ad sustentationem corporalis vite; alio modo ad profectum cognitionis divinæ; in quantum homo per ea que sunt facta, invisibilia Dei conspiciet, ut dicitur Rom. 1. Primo ergo ministerio creaturarum homo glorificatus nullo modo indigebit; cum ejus corpus sic futurum omnino incorruptibile, divina virtute id faciente per animam, quam immediate glorificat. Secundum etiam ministerio non indigebit homo ad cognitionem intellectivam: quia tali cognitione Deum sancti videbunt immediate per essentiam. Sed ad hanc visionem essentia oculis carnis attingere non poterit: & ideo ut ei etiam solatium sibi congruens de visione Divinitatis præbeatur, inspicit Divinitatem in suis effectibus corporalibus, in quibus manifestata indicia divine majestatis apparent, & præcipue in carne Christi, & post hoc in corporibus beatorum, & deinceps in omnibus aliis corporibus. Et ideo oportebit ut etiam illa corpora majorem influentiam à divina bonitate suscipiant quam nunc; non tamen speciem variantem, sed addentem ejusdem gloriæ perfectionem: & hæc erit mundi innovatio. Unde simul mundus innovabitur, & homo glorificabitur.

Ad primum ergo dicendum, quod Salomon sibi loquitur de cursu naturali: quod patet ex hoc quod subditur: Nihil sub Sole novum. Cum enim Sol circulariter moveatur, oportet ea que Solis virtuti subsunt, circulationem aliquam habere; quæ consistit in hoc quod illa que priora fuerunt, iterum redeunt specie eadem, sed numero diversa, ut dicitur in fine Lib. I. de generatione. Ea vero que ad statum gloriæ pertinent, Soli non subsunt.

Ad secundum dicendum, quod illa ratio procedit de alteratione naturali, quæ habet agens naturale, quod ex necessitate nature agit. Non enim potest tale agens variam dispositionem inducere, nisi ipsum alio, & alio modo se habeat. Sed ea que divinitus sunt; procedunt ex libertate voluntatis: unde sine aliqua immutatione Dei volentis potest nunc hæc, nunc illa dispositio ab ipso in universo existere: & sic ista innovatio non reducitur in aliquod principium motum, sed in principium immobile, scilicet Deum.

Ad tertium dicendum, quod pro tanto dicitur Deus die septimo à novis creaturis condendis cessasse, quia nihil postea factum est quod prius non præcesserit in aliqua similitudine secundam genus, vel speciem; vel ad minus sicut in principio feminali; vel etiam sicut in potentia obedientiæ. De eo ergo, quod novitas mundi futura præcessit in operibus sex dierum, in quadam remota similitudine; scilicet in gloria; & in gratia Angelorum: præcessit etiam in potentia obedientiæ, quæ tunc creaturæ est indita ad talem novitatem suscipiendam à Deo agente.

Ad quartum dicendum, quod illa dispositio novitatis non erit naturalis, nec contra naturam; sed erit supra naturam; (sicut gratia; & gloria sunt supra animam naturam); & erit à perpetuo agente, quod tam perpetuo conservabitur.

Ad quintum dicendum, quod quamvis corpora insensibilia non mereantur illam gloriam, proprie loquendo; homo tamen merebitur ut illa gloria toti universo conferatur, in quantum hoc eedit in augmentum gloriæ hominis; sicut aliquis homo mereatur ut ornatiore vestibus induatur, quem tamen ornatum ipsa vestis nullo modo mereatur.

ARTICULUS II.

Utrum motus corporum cælestium cessabit.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod motus corporum cælestium in illa mundi innovatione non cessabit. Quia Genes. viii. 2. dicitur: Cælestia diebus vice fixi erunt, & æstas, & hiems, & dies, & noctes non revertentur. Sed nox, & dies, æstas, & hiems efficiuntur per motum Solis. Ergo nunquam motus Solis cessabit.

2. Præterea. Hierem. xxxi. 35. dicitur: Hæc dicit Dominus, qui dat Solem in lumine diei, ordinem Lunæ, & stellarum in lumine noctis, qui turbat mare, & sonant fontem ejus: & defecerunt leges ipsæ coram me, hæc & semina facta deficiet; ut non sit gens servans me, cælestia dicitur. Sed semen Israel nunquam deficiet, sed in perpetuum permanebit. Ergo leges diei & noctis, & fluctuum maris, que ex motu cæli causantur, in perpetuum erunt. Ergo motus cæli nunquam cessabit.

3. Præterea. Substantia corporum cælestium semper erit. Sed frustra est ponere aliquid, nisi ponatur illud propter quod est factum: corpora autem cælestia ad hoc sunt facta ut dividant diem, & noctem, & sint in signa, & tempora, & dies, & annos: Genes. i. 14. quod non possunt facere nisi per motum. Ergo motus eorum semper manebit; alias frustra illa corpora remanerent.

4. Præterea. In illa mundi innovatione to-

tus mundus meliorabitur. Ergo nulli corpori r. manenti auferetur id quod est de sui perfectione. Sed motus est de perfectione corporis celestis: quia, ut dicitur in II. de celo & mundo (text. 65. & 66.) illa corpora participant divinam bonitatem per motum. Ergo motus celi non cessabit.

5. Præterea. Sol succelsive illuminat diversas partes mundi, secundum quod circulariter movetur. Si ergo motus circularis celi cesset, sequitur quod in aliqua superficie terræ erit perpetua obscuritas; quod non convenit illi novitati.

6. Præterea. Si motus cessaret, hoc non esset, nisi inquantum motus aliquam imperfectionem in celo ponit, ut prope lassitudinis, vel laboris: quod non potest esse; cum motus ille sit naturalis, & celestia corpora sint impassibilia, unde in suo motu non fatigantur, ut dicitur in II. de celo & mundo (text. 3. & 4.) Ergo motus celi nunquam cessabit.

7. Præterea. Frustra est potentia quæ non reducitur ad actum. Sed in quocumque situ ponatur corpus celi, est in potentia ad alium situm. Ergo nisi reducitur ad actum, illa potentia frustra remaneret, & semper esset imperfecta. Sed non potest reduci in actum nisi per motum localem. Ergo semper movebitur.

8. Præterea. Quod se habet indifferenter ad plura, aut utrumque attribuitur ei, aut nullum. Sed Sol indifferenter se habet ad hoc quod sit in Oriente, vel Occidente; alias motus ejus non esset uniformis per totam; quia ad locum, ubi naturalis esset, velocius moveretur. Ergo vel neuter situs attribuetur Soli, vel uterque. Sed nec uterque, nec neuter potest ei attribui, nisi succelsive per motum; oportet enim, si quiescit, quod in aliquo situ quiescat. Ergo corpus Solis in perpetuum movebitur; & eadem ratione omnia alia corpora celestia.

9. Præterea. Motus celi est causa temporis. Si ergo motus celi deficiat, oportet tempus deficere; quod si deficeret, deficeret in instanti. Definitio autem instantis est in VIII. Physic. (text. 11.) quod est initium futuri, & finis præteriti; & sic post ultimum instans temporis esset tempus; quod est impossibile. Ergo motus celi nunquam cessabit.

10. Præterea. Gloria non tollit naturam. Sed motus celi est naturalis ei. Ergo per gloriam ei non tollitur.

Sed contra est quod dicitur Apoc. x. 6. quod Angelus qui apparuit, juravit per Viventem in secula. & quod tempus amplius non erit, scilicet postquam septimus Angelus tuba cecinerit, qua canente mortui resurgent, ut dicitur I. Corinth. xv. Sed si non est tempus, non est motus celi. Ergo motus celi cessabit.

Præterea. Illa. LX. 20. Non occidet ultra Sol tuus, & Luna tua non minuetur. Sed occasio Solis, & diminutio Lunæ ex motu celi causantur. Ergo motus celi quandoque cessabit.

Præterea. Ut probatur in II. de generat. (text. 56.) motus celi est propter continuam generationem in istis inferioribus. Sed generatio cessabit, completo numero electorum. Ergo motus celi cessabit.

Præterea. Omnis motus est propter aliquem finem, ut dicitur in II. Metaphys. (text. 8.) Sed omnis motus qui est propter finem, habito fine quiescit. Ergo vel motus celi nunquam consequetur finem suum, & sic esset frustra; vel aliquando quiescet.

Præterea. Quies est nobilior quam motus; quia secundum hoc quod res sunt immobiles, Deo magis assimilantur in quo est summa immobilitas. Sed corporum inferiorum motus terminatur naturaliter ad quietem. Ergo cum corpora celestia sunt multo nobiliora, eorum motus naturaliter ad quietem terminabitur.

Respondeo dicendum, quod circa istam questionem est triplex positio.

Prima est Philosophorum, qui dicunt quod motus celi semper durabit. Sed hoc non est consonum fidei nostræ, que ponit certum numerum electorum præfinitum à Deo; & sic oportet quod generatio hominum non in perpetuum duret; & eadem ratione nec alia quæ ad generationem hominum ordinantur, sicut est motus celi, & variationes elementorum.

Alii vero dicunt, quod motus celi cessabit secundum naturam. Sed hoc etiam est falsum: quia omne corpus quod naturaliter movetur, habet locum, in quo naturaliter quiescit, ad quem movetur naturaliter, & à quo non recedit nisi per violentiam. Nullus autem talis locus potest assignari corpori celesti: quia non est magis naturalis Soli accessus ad punctum Orientis quam recessus ab eo; unde vel motus ejus non esset naturalis totaliter, vel motus ejus non terminaretur naturaliter ad quietem.

Unde dicendum est secundum alios, quod motus celi cessabit in illa mundi innovatione, non quidem ex aliqua naturali causa, sed divina voluntate faciente. Corpus enim illud, sicut & alia, in ministerium hominis facta sunt dupliciter, ut prius dictum est (art. præc.) Altero autem horum ministeriorum homo post statum gloriæ non indigebit, scilicet secundum quod corpora celestia ei deserviunt ad sustentationem corporalis vite. Hoc autem modo servit ei corpus celeste per motum, inquantum per motum celi multiplicatur genus humanum, & generantur plantæ, & animalia, quæ usui hominum sunt necessaria; &

& etiam temperies in aere efficitur conservans sanitatem. Unde, homine glorificato, motus celi cessavit.

Ad primum ergo dicendum, quod verba illa intelliguntur de terra secundum statum, in quo potest esse principium generationis, & corruptionis plantarum: quod patet ex hoc quod ibi dicitur: *Cunctis diebus terra sementis, & messis, &c.* Et hoc simpliciter concedendum est, quod quando terra erit sementibus, & messibus apta, motus celi non cessabit.

Et similiter dicendum est ad secundum, quod Dominus loquitur ibi de duratione seminis Israel secundum presentem statum: quod patet ex hoc quod dicit: *Et semen Israel deficiet, ut non sit gens coram me cunctis diebus.* Vicissitudo enim dierum post istum statum non erit. Et ideo etiam leges de quibus fecerat mentionem, post istum statum non erunt.

Ad tertium dicendum, quod finis qui ibi assignatur corporibus celestibus, est finis proximus, quia est proprius eorum actus; sed iste actus ulterius ordinatur ad alium finem, scilicet ad ministerium humanum, ut patet per id quod habetur Deuter. iv. 19. *Ne forte oculis elevatis ad celum videas Solem, & Lunam, & omnia astra celi, & errore deceptus aderes ea que creavit Dominus Deus tuus in ministerium cunctis gentibus, que sub celo sunt.* Et ideo magis debet sumi iudicium de corporibus celestibus secundum ministerium humanum quam secundum finem in Genesi assignatum. Corpora autem celestia per modum alium in ministerium hominis glorificati cedent, sicut prius dictum est (in corp. & art. præc.) & ideo non sequitur quod frustra remaneant.

Ad quartum dicendum, quod motus non est de perfectione corporis celestis, nisi inquantum per hoc est causa generationis, & corruptionis in istis inferioribus; & secundum hoc etiam motus ille facit corpus celeste participare divinam bonitatem per quandam similitudinem causalitatis. Non autem motus est de perfectione substantiæ celi, quæ remanebit: & ideo non sequitur quod motu cessante, aliquid de perfectione substantiæ celi tollatur.

Ad quintum dicendum, quod omnia corpora elementorum habebunt in semetipsis quandam gloriæ claritatem. Unde quævis aliqua superficies terræ non illuminetur à Sole, nullo tamen modo remanebit ibi obscuritas.

Ad sextum dicendum, quod Rom. viii. super illud, *Omnia creatura ingemiscent, &c.* dicit Glossa Ambrosii (ord. vetus mss.) expresse, quod; omnia elementa cum labore expleant officia; sicut Sol, & Luna non sine labore statuta sibi implent spatia;

quod est causa nostræ: unde quiescent, non bis assumptis. Labor autem ille, ut credo, non significat aliquam fatigationem, vel passionem illis corporibus accidentem ex motu; cum motus ille sit naturalis, nihil habens de violentia, ut probatur in I. de celo & mundo (text. 9. & seq.) Sed labor ibi intelligitur defectus ab eo ad quod aliquid tendit. Unde quia motus ille ordinatus est ex divina providentia ad complendum numerum electorum, illo non completo, nondum assignatur illud ad quod ordinatus est: & ideo similitudinarie dicitur laborare, sicut homo qui non habet quod intendit. Et hic etiam defectus à celo tollitur, impleto numero electorum.

Vel etiam potest referri ad desiderium nature innovationis, quam ex divina dispositione expectat.

Ad septimum dicendum, quod corpori celesti non inest aliqua potentia que periclitatur per locum, vel que facta sit propter hunc finem, qui est esse in tali loco; sed hoc modo se habet potentia ad ubi in corpore celesti, sicut se habet potentia artificis ad hoc quod faciat diversas domos unius modi, quarum si unam faciat, non dicitur frustra patientiam habere: & similiter in quocumque situ ponatur corpus celeste, potentia que est in ipso ad ubi, non remanebit incompleta, nec frustra.

Ad octavum dicendum, quod quævis corpus celeste secundum suam naturam æqualiter se habeat ad omnem situm qui est ei possibilis; tamen si comparatur ad ea que sunt extra ipsum, non æqualiter se habet ad omnes situs; sed secundum unum situm nobilissimum respectu quorundam quam secundum alium, sicut quoad nos nobilissimum ponitur Sol in die quam in nocte. Et ideo probabile est, cum tota innovatio mundi ad hunc finem ordinetur, quod celum habeat in illa novitate nobilissimum situm, qui est possibilis in respectu ad nostram habitationem.

Vel secundum quosdam celum quiescet in illo situ in quo factum fuit, alias aliqua revolutio celi remaneret incompleta. Sed ista ratio non videtur conveniens: quia cum aliqua revolutio sit in celo, quæ non finitur nisi in triginta sex millibus annorum, sequeretur quod mundus deberet tamdiu durare; quod non videtur probabile. Et præterea secundum hoc posset sciri, quando mundus finiri deberet. Probabiliter enim colligitur ab Astrologis, in quo situ corpora celestia sunt facta, considerato numero annorum, qui computantur ab initio mundi: & eodem modo posset sciri certus annorum numerus, in quo ad dispositionem similem revertetur. Tempus autem finis mundi ponitur esse ignotum.

Ad nonum dicendum, quod tempus quandoque deficiat, motu cæli deficiente, nec illud nunc ultimum erit principium futuri: dicta enim definitio non datur de nunc, nisi secundum quod est continuans partes temporis, non secundum quod est terminans totum tempus.

Ad decimum dicendum, quod motus cæli non dicitur naturalis, quasi sit pars naturæ, eo modo quo principia naturæ naturalia dicuntur; nec iterum quod habeat principium activum in natura corporis, sed receptivum tantum. Principium autem activum ejus est substantia spiritualis, ut dicit Commentator in princ. cæli & mund. (Lib. I. comment. 5.) Et ideo non est inconveniens, si per novitatem gloriæ motus ille tollatur: non enim eo ablato, natura corporis cælestis variabitur.

Alias rationes concedimus, scilicet tres primas, quæ sunt ad oppositum quia debita modo concludunt. Sed quia aliæ duæ videntur concludere, quod motus cæli naturaliter cesset, ideo respondendum est ad eas.

Ad primam ergo earum dicendum, quod motus cessat, eo habito propter quod est, si illud sequatur motum, & non concomitetur ipsum. Illud autem propter quod est motus cælestis secundum Philosophos, concomitatur motum, scilicet imitatio divinæ bonitatis in causalitate quam habet super inferiora. Et ideo non oportet quod naturaliter motus ille cesset.

Ad secundam dicendum, quod quamvis immobilitas sit simpliciter nobilior quam motus; tamen motus in eo quod per motum potest consequi aliquam perfectam participationem divinæ bonitatis, est nobilior quam quies in illo quod nullo modo per motum potest illam perfectionem consequi. Et ratione hac terra, quæ est infimum elementorum, est sine motu; quamvis ipse Deus, qui est nobilissimus rerum, sine motu sit, a quo corpora nobiliora moventur. Et inde est etiam quod motus corporum superiorum possent ponere secundum viam naturæ perpetuari, nec unquam ad quietem terminari; quamvis motus inferiorum corporum ad quietem terminetur.

ARTICULUS III. 393

Utrum in corporibus cælestibus claritas augebitur in illa innovatione.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod in corporibus cælestibus claritas non augebitur in illa innovatione. Innovatio enim illa in corporibus inferioribus erit per ignis purgationem. Sed ignis purgans non pertinet ad corpora cælestia. Ergo corpora cælestia non

innovabuntur per majoris claritatis susceptionem.

2. Præterea. Sicut corpora cælestia per motum sunt causa generationis in istis inferioribus, ita & per lucem. Sed cessante generatione, cessabit motus, ut dictum est (art. præc.) Ergo similiter cessabit lux cælestium corporum, magis quam augeatur.

3. Præterea. Si innovato homine, corpora cælestia innoventur, oportet quod deteriorato, fuerint etiam ea deteriorata. Sed hoc non videtur probabile; cum illa corpora sint invariabilia quantum ad eorum substantiam. Ergo nec innovato homine innovabuntur.

4. Præterea. Si tunc deteriorata fuerint, oportet quod tantum deteriorata fuerint, quantum dicuntur esse melioranda in hominis innovatione. Sed dicitur IIa. xxx. 26. quod erit lux Luna sicut lux Solis. Ergo & in primo statu ante peccatum Luna lucebat quantum nunc lucet Sol. Ergo quocumque Luna erat super terram, fiebat diem, sicut nunc Sol: quod manifeste apparet esse falsum per id quod dicitur Genes. 1. quod Luna facta est ut precesset noctem. Ergo homine peccante, non sunt cælestia corpora diminuta in lumine: & ita nec eorum lumine augebitur, ut videtur, in hominis glorificatione.

5. Præterea. Claritas corporum cælestium ordinatur ad usum hominis, sicut & alia creaturæ. Sed post resurrectionem claritas Solis non cedit in hominis usum: dicitur enim Ila. lx. 19. Non erit tibi amplius Sol ad lucendum per diem, nec splendor Lune illuminabit te: & Apoc. xxi. 23. Civitas illa non eget Sole, neque Luna, ut luceant in ea. Ergo eorum claritas non augebitur.

6. Præterea. Non esset sapiens artifex qui maxima instrumenta faceret ad aliquod modicum artificium construendum. Sed homo est quoddam minimum comparatione cælestium corporum, quæ sua ingenti magnitudine quasi incomparabiliter hominis quantitatem excedunt; immo etiam totius terræ quantitas se habet ad cælum, ut punctus ad spheram, sicut Astrologi dicunt. Cum ergo Deus sit sapientissimus, non videtur quod finis creationis cæli sit homo: & ita non videtur quod eo peccante cælum deterioratum sit, ne eo glorificato melioretur.

Sed contra est quod dicitur Ila. xxx. 26. Erat lux Luna, sicut lux Solis, & lux Solis septempleritica.

Præterea. Totus mundus innovabitur in melius. Sed cælum est nobilior pars mundi corporalis. Ergo in melius mutabitur. Sed hoc non potest esse, nisi majori claritate respiciatur. Ergo meliabitur, & crescet ejus claritas.

Præ-

Præterea. Omnis creatura quæ ingeneratur, et paritur, expectat revelationem gloriæ filiorum Dei, ut dicitur Rom. vii. Sed corpora cælestia sunt hujusmodi, ut ibidem dicit Glossa (ord. Ambrosi). Expectant ergo gloriam sanctorum. Sed non expectarent nisi ex hoc quod eis aliquid accresceret. Ergo claritas eis per hoc accrescet, quæ præcipue decorantur.

Respondendo dicendum, quod ad hoc innovatio mundi ordinatur ut etiam mundo innovato, manifestis indicis quasi sensibiliter Deus ab homine videatur. Creatura autem præcipue in Dei cognitionem ducit sua specie, & decore, quæ manifestant sapientiam facientis, & gubernantis: unde dicitur Sapi. xlii. 5. A magnitudine speciei, et creatura cognoscibiliter poterit Creator horum videri. Pulchritudo autem cælestium corporum præcipue consistit in luce: unde Eccli. xlii. 10. dicitur Species cæli gloria stellarum, mundum illuminant in excelsis Dominus. Et ideo præcipue quantum ad claritatem corpora cælestia meliorabuntur. Quantitas autem, ut & modus meliorationis, illi soli cognita est qui est meliorationis auctor.

Ad primum ergo dicendum, quod ignis purgans non cauabit innovationis formam, sed disponet tantum ad eam, purgando à feditate peccati, & ab impuritate commixtionis, quæ in corporibus cælestibus non invenitur. Et ideo quamvis corpora cælestia per ignem non sint purganda, sunt tamen divinitus innovanda.

Ad secundum dicendum, quod motus non importat aliquam perfectionem in eo quod movetur, secundum quod in se consideratur, cum sit actus imperfecti; quamvis possit pertinere ad perfectionem corporis, in quantum est causa alicujus: sed lux pertinet ad perfectionem corporis lucentis, etiam in substantia sua considerati: & ideo postquam corpus cælestis desinet esse causa generationis, remanebit claritas ejus; & non remanebit motus.

Ad tertium dicendum, quod super illud Ila. xxx. Erat lux Luna, sicut lux Solis, dicit Glossa (interl.), Omnia propter hominem facta, sunt in ejus lapsu peiorata, & Sol, & Luna suo lumine minorata: quæ quidem minoratio à quibusdam intelligitur secundum realem minorationem luminis. Nec obstat quod corpora cælestia secundum naturam sunt invariabilia, quia illa variatio facta est à divini virtute. Alii vero probabiliter intelligunt, minorationem illam esse dicentes non secundum realem luminis defectum, sed quoad usum hominis, qui non tantum beneficium ex lumine corporum cælestium post peccatum consecutus est, quantum ante fuisset: per quem etiam modum dicitur Genes. i. 17. Male dicitur terra in opere tuo... spinas, et tribulos germinabit tibi: quæ tamen etiam ante spi-

nas, & tribulos germinasset, sed non in hominis peccatum. Nec tamen sequitur, si lux cælestium corporum per essentiam minorata non est homine peccante, quod realiter non sit augenda in ejus glorificatione: quia peccatum hominis non immutat statum universi: cum etiam homo prius, sicut & post, animale vitam haberet, quæ motu, & generatione corporalis creaturæ indiget; sed glorificatio hominis statum totius corporalis creaturæ immutabit, ut dictum est (quest. lxxv. art. 7.) Et ideo non est simile.

Ad quartum dicendum, quod minoratio illa (ut probabiliter estimatur) non fuit secundum substantiam, sed secundum effectum. Unde non sequitur quod Luna existens super terram diem fecisset, sed quod tantum commo- dano ex lumine Luna homo tunc habuisset, sicut nunc habet ex lumine Solis. Sed post resurrectionem, quando lux Luna augebitur secundum rei veritatem, non erit alicubi nox super terram, sed solum in centro terræ, ubi erit inferas: quia tunc, ut dicitur, Luna lucebit, quantum lucet nunc Sol; Sol autem in septimum plus quam nunc; corpora autem beatorum septies magis Sole: quamvis hoc non sit aliqua auctoritate, vel ratione probatum.

Ad quintum dicendum, quod aliquid potest cedere in usum hominis dupliciter. Uno modo propter necessitatem: & sic nulla creatura redet in usum hominis, quia ex Deo sufficientiam plenam habebit. Et hoc significatur Apoc. xxi. 23. in auctoritate inducitur, quæ dicit, quod civitas illa non eget Sole, neque Luna. Alius usus est ad majorem perfectionem: & sic homo aliis creaturis utitur non tamen quasi necessarius ad perveniendum in finem, sicut nunc eis utitur.

Ad sextum dicendum, quod ratio illa est Rabbi Moysi, qui (Lib. III. Dux errant. cap. xiv.) omnino improbare nititur, mundum propter hominem esse factum. Unde & hoc quod in veteri Testamento de innovatione mundi legitur, sicut patet in auctoritatibus Hæc inducitur, dicit esse metaphorice dictum; ut sicut alicui dicitur obtenebrari Sol, quando in magnam tristitiam incidit, ut nesciat quid faciat (qui etiam modus loquendi consuetus est in Scripturas) ita etiam è converso dicitur et Sol magis lucere, & totus mundus innovari, quando ex itru tristitia in maximam exultationem convertitur. Sed hoc distat ab auctoritatibus, & expositionibus Sanctorum. Unde rationi illi inducitur hoc modo respondendum est, quamvis corpora cælestia maxime excedant corpus humanum; tamen multo plus excedit anima rationalis corpora cælestia, quam ipsa excedant corpus humanum. Unde non est inconveniens, si corpora cælestia propter hominem esse facta di-

Zz

cau-

caetur; non tamen sicut propter principalem finem, quia principalis finis omnium est Deus.

ARTICULUS IV.

394

Utrum elementa innovabuntur per receptionem alicujus claritatis.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod elementa non innovabuntur per receptionem alicujus claritatis. Sicut enim lux est qualitas corporis celestis propria; ita calidum, & frigidum, humidum, & siccum sunt propriae qualitates elementorum. Ergo sicut celum innovatur per augmentum claritatis; ita debent innovari elementa per augmentum qualitatum activarum, & passivarum.

2. Præterea. Rarum, & densum sunt qualitates elementorum, quas elementa in illa innovatione non amittunt. Sed raritas, & densitas elementorum resistere videntur claritati; cum corpus clarum oporteat esse condensatum: unde raritas aeris non videtur quod possit claritatem pati: & similiter nec densitas terre, quæ pervietatem tollit. Ergo non potest esse quod elementa innoventur per alicujus claritatis additionem.

3. Præterea. Constat quod damnati erunt in terra. Sed ipsi erunt in tenebris non solum interioribus, sed etiam exterioribus. Ergo terra non dotabitur claritate in illa innovatione; & eadem ratione nec alia elementa.

4. Præterea. Multiplicatio claritatis in elementis multiplicat calorem. Si igitur in illa innovatione erit major claritas elementorum quam nunc sit, erit etiam per consequens major caliditas: & sic videtur quod transmutabuntur a suis naturalibus qualitatibus, quæ sunt eis secundum certam mensuram: quod est absurdum.

5. Præterea. Bonum universi, quod consistit in ordine, & harmonia partium, dignius est quam aliquod bonum alicujus naturæ singularis. Sed si una creatura efficiatur melior, tollit bonum universi, quia non remanebit eadem harmonia. Ergo si corpora elementaria, quæ secundum gradum suæ naturæ quem tenent in universo, claritatis debent esse experta, claritatem accipiant, magis ex hoc deperibit perfectio universi, quam accrescet.

Sed contra est quod dicitur Apocal. xxi. 1. *Vidi celum novum, & terram novam.* Sed celum innovabitur per majorem claritatem. Ergo & terra, & similiter alia elementa.

Præterea. Corpora inferiora sunt in usum hominis, sicut & superiora. Sed creatura corporalis remunerabitur propter ministerium quod homini exhibuit, ut videtur dicere Glos.

sa Rom. viii. (Ambros. sup. illud, *Omnis creatura ingemisit*, & Glos. ord. Hieron. sup. illud Isa. xxx. *Et erit lux lune.* Ergo etiam elementa clarificabuntur, sicut corpora celestia.

Præterea. Corpus hominis est ex elementis compositum. Ergo partes elementorum quæ sunt in corpore hominis, glorificatio hominis glorificabuntur per receptionem claritatis. Sed eandem convenit esse dispositionem totius, & partis. Ergo & ipsa elementa convenit claritate dotari.

Respondeo dicendum, quod sicut est ordo celestium spirituum ad terrenos spiritus, scilicet humanos, ita etiam est ordo celestium corporum ad corpora terrena. Cum ergo creatura corporalis sit facta propter spiritualem, & per eam regatur, oportet similiter disponi corporalia, sicut & spiritualia disponuntur. In illa autem ultima rerum consummatione spiritus inferiores accipient proprietates superiorum spirituum: quia homines erunt sicut *Angeli in celo*, sicut dicitur Math. xxii. 30. Et hoc erit, inquantum ad maximam perfectionem perveniet id, secundum quod humanus spiritus cum angelico convenit. Unde etiam similiter cum corpora inferiora cum celestibus non communicent nisi in natura lucis, & diaphani, ut dicitur in II. de Anima (tex. 68.) oportet corpora inferiora maxime perfici secundum claritatem. Unde omnia elementa claritate quadam vestientur; non tamen æqualiter, sed secundum suum modum: dicitur enim, quod terra erit in superficie exteriori pervia, sicut vitrum; aqua, sicut crystallus; aer, ut celum; ignis, ut luminaria celi.

Ad primum ergo dicendum, quod, sicut dictum est (art. 1. huj. quæst.) innovatio mundi ordinatur ad hoc quod homo etiam sensu in corporibus quodammodo per manifesta indicia Divinitatem videat. Inter sensus autem nostros spiritualior est visus, & subtilior. Et ideo quantum ad qualitates visivas, quarum principium est lux, oportet omnia corpora inferiora maxime meliorari. Qualitates autem elementares pertinent ad tactum, qui est maxime materialis; & earum excessus contrarietatis magis est contritivus, quam delectativus: excessus autem lucis erit delectabilis; cum contrarietatem non habeat nisi propter organi debilitatem, quæ nunc non erit.

Ad secundum dicendum, quod aer non erit clarus, sicut radios projectens, sed sicut diaphanum illuminatum. Terra vero, quamvis ex natura sua opacitatem habeat propter defectum lucis, tamen ex divisa virtute in sui superficie gloria claritatis vestietur, sine præjudicio densitatis ipsius.

Ad

Ad tertium dicendum, quod in loco inferni non erit terra glorificata per claritatem; sed loco hujus gloriæ habebit pars illa terre spiritus rationales hominum, & demonum; qui quavis ratione culpe sint infirmi, tamen ex dignitate naturæ sunt qualibet qualitate corporali superiores.

Vel dicendum, quod etiam si tota terra glorificata, nihilominus reprobi in tenebris exterioribus erunt: quia etiam ignis inferni, qui quantum ad aliquid eis lucebit, quantum ad aliud eis lucere non poterit. Ad quartum dicendum, quod claritas illa erit in istis corporibus, sicut est in corporibus celestibus, in quibus caliditatem non causat: quia corpora ista sunt inalterabilia, et ut sicut sunt modo celestia.

Ad quintum dicendum, quod non tolletur propter meliorationem elementorum ordo universi: quia etiam omnes alie partes meliorabuntur; & sic remanebit eadem harmonia.

ARTICULUS V.

395

Utrum plantæ, & animalia remaneant in illa innovatione.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod plantæ, & animalia remaneant in illa innovatione. Elementis enim non debet aliquid subtrahi quod ad eorum ornatum pertinet. Sed animalibus, & plantis elementa ornari dicuntur. Ergo non auferentur in illa innovatione.

2. Præterea. Sicut elementa homini serviant, ita etiam animalia, & plantæ, & corpora mineralia. Sed elementa homini prædicunt ministerium glorificabuntur. Ergo similiter & animalia, & plantæ, & corpora mineralia glorificabuntur.

3. Præterea. Universum remanebit imperfectum, si aliquid quod est de perfectione ejus, auferatur. Sed species animalium, & plantarum, & corporum mineralium sunt de perfectione universi. Cum ergo non debeat dici, quod mundus in sua innovatione imperfectus remaneat, videtur quod oporteat dicere, plantas, & alia animalia remanere.

4. Præterea. Animalia, & plantæ habent nobiliorem formam quam ipsa elementa. Sed mundus in illa finali innovatione in melius immutabitur. Ergo magis debent remanere animalia, & plantæ quam elementa, cum sint nobiliora.

5. Præterea. Inconveniens est dicere, quod naturalis appetitus frustretur. Sed secundum naturalem appetitum animalia, & plantæ appetunt.

Et Th. Op. Tom. VI.

(a) *Vulgata*: Quali olera virentia tradidi vobis omnia,

perunt esse perpetua, nisi non sperandum in dividuum, saltem secundum speciem, & ad hoc ordinatur eorum generatio condita, ut in II. de gener. (tex. 39.) dicitur. Ergo inconveniens est dicere, quod istæ species aliquando deficiant. Sed contra. Si plantæ, & animalia remaneant, aut omnia, aut quidam. Si omnia, oportbit etiam animalia bruta, quæ prius fuerunt mortua, resurgere, sicut & homines resurgent; quod dici non potest, quia cum forma eorum in nihilum cedat, non potest eadem numero resumere. Si autem non omnia, sed quædam, cum non sit major ratio de uno quam de alio quod in perpetuum maneat, videtur quod nullam eorum in perpetuum remanebit. Sed quæquid remanebit post mundi innovationem, in perpetuum eorum generatione, & corruptione cessante. Ergo plantæ, & animalia corruptis post mundi innovationem non erunt.

Præterea. Secundum Philosophum in II. de gener. (tex. 55. & seq.) in animalibus, & plantis, & hujusmodi corruptibilibus speciebus perpetuas non conservatur nisi ex continuatione motus celestis. Sed tunc ille cessabit. Ergo non poterit perpetuas in illis speciebus conservari.

Præterea. Cessante fine, cessare debet id quod est ad finem. Sed animalia, & plantæ facta sunt ad animalem vitam hominis sustentandam: unde dicitur Genes. i. 3. (a) *Et creavit olera virentia & dedit vobis omnia carvenera.* Ergo cessante vita hominis animalia, & plantæ, & animalia, & plantæ, nec animalia remanere debent.

Respondeo dicendum, quod cum innovatio mundi propter hominem fiat, oportet quod innovatio hominis conformetur. Homo autem innovatus de statu corruptionis in incorruptionem transibit, & statum perpetuæ quietis: unde dicitur I. ad Corinth. xv. 53. *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, et mortale hoc induere immortalitatem.* Et ideo mundus hoc modo innovabitur, ut absque omni corruptione, perpetuo maneat in quiete. Unde ad illam innovationem nihil ordinari poterit nisi quod habet ordinem ad incorruptionem. Hujusmodi autem sunt corpora celestia, elementa, & homines. Corpora enim celestia secundum sui naturam incorruptibilia sunt, & secundum totum, & secundum partes, elementa vero sunt quidem corruptibilia secundum partes, sed incorruptibilia secundum totum; homines vero corruptuntur, & secundum partes; sed hoc est ex parte materię, non ex parte formæ, scilicet animæ rationalis, quæ

Zz

